

A cikk írója: Rizmayerné Márkus Edit, az ELTE-n diplomázott francia és történelem szakos tanárként. AQUILA h. rend alapító tagjai között van. Rendszeresen publikál az AQUILA Párt kiadványaiban.

Rizmayer Péter

Szent János apostol és evangélista, a sas

„Vagy János nem volt ember?”

Szent Ágoston

Rövid írásom célja elsősorban Szent János életén (a teljesség igénye nélkül), a hozzá kapcsolódó sas szimbólumon és néhány bibliai hely értelmezésén keresztül Szent János misztikus voltán, a hierarchikus egyházhoz való viszonyán való elgondolkodás. Mind ezen gondolatokat Pável Márta lelki vezetőmnek köszönhetem. A bibliaidézeteknél a Szent István Társulat fordítását használtam fel.²⁴ Ahol nem, ott a forrást külön jeleztem.

Élete

János anyja, Szalome, feltehetően Mária rokona volt, egyes feltételezések szerint a testvére. Amennyiben a feltételezés igaz, akkor Jézus és János is rokonok voltak, utóbbi feltételezés szerint János Jézus unokatestvére volt. Azonban azt is meg kell jegyezni, hogy semmit nem változtat az, hogy vérszerinti rokonok voltak-e vagy sem. Apja, Zebedeus, halász lehetett. János és Jakab épp apjukkal, Zebedeussal a halászhálójukat javították, tették rendbe, amikor Jézus elhívta őket. Máté evangéliumának tanúsága szerint (Mt 4,22) apjuk is otthagyták a bárkát és Jézus „nyomába szegődött”. Márk evangéliumában ezzel ellentétben az olvasható, hogy otthagyták apjukat halászlegényeivel a bárkában (Mk 1,20). Jánosnak és Jakabnak volt azonban egy „másik” apjuk is, vagy apjuknak egy másik „neve”, ugyanis Jézus a „mennydörgés fiainak” nevezi őket (Mk 3,16). Édesanyja, Szalome is Jézus tanítványa volt, a keresztre feszítéskor ő is ott van Máriával (Mt 27,56). Az apokrif Tamás-evangéliumban a következőt olvashatjuk: „Salome

---

²⁴ <http://szentiras.hu/SZIT>

mondta: *Ki vagy te? Az ágyamra dőltél és emberként ettél az asztalomról, de szádból isteni igék jönnek. Jézus ezt válaszolta neki: „Én vagyok, aki a hasonlóból keletkezik; adatott nékem Atyáméiból”. Mondta Salome: Akkor a tanítványod vagyok. Jézus mondta: „Ezért mondom: ha üres lesz, megtelik majd fénnel, ha pedig megosztott, meg fog telni sötétséggel.”*²⁵ (Elgondolkoztató, hogy „János” volt még Keresztelő János és Simon Péter apja is (Jn 1,42;21,15-17). Az evangélisták közül meg kell említenünk Márk evangélistát is, akinek szintén az eredeti neve János volt, de mivel nem zsidók között térített, latin nevén (Marcus) vált ismertté.) Az Úr testvérével, Jakabbal együtt apostolává választotta őket. Ő volt a legfiatalabb a tanítványok közül. Jézus Jánost kiemelt és kivételes bizalmába helyezte. Ő volt „a tanítvány, akit Jézus szeretett”. Pázmány Péter utóbbihoz kapcsolódóan mondja Szent János méltóságáról tartott prédikációjában, hogy „hanem az igazi becsület, sőt minden becsületes tisztnek és méltóságnak forrás az: hogy Istennek szerelmében legyetek; és igazán mondhassák az felőletek, hogy titeket szeret Jézus.”²⁶ De Pázmány nemcsak a szeretetet hangsúlyozza, hanem a tudást is. Arról ír, hogy Pitagorasz és Platón Athénban „doktorok” voltak, azonban hallva az egyiptomi bölcs és tudós papokról, elmentek Egyiptomba tanulni. A makedón király is jobban örült fia születésénél annak, hogy Arisztotelész taníthatja. De mindez mi ahhoz képest, hogy János Jézustól tanulhatott. Pázmány Arisztotelészre hivatkozva írja, hogy akkor lehet valaki jó tanítvány, ha hisz a mesterének. Ez a hit itt, a mennyei tudományoknál kiemelten fontos. Pázmány idézi Szent Ágostont, aki szerint: akik nem akartak hinni, azok nem értettek semmit. Őket Ágoston nem tanítványoknak, hanem hallgatóknak („Auditores”) nevezi, azaz „hit-nélkül-valóknak”. Vagyis hit nélkül nem lehet senki Jézus tanítványa. Pázmány gyönyörűen a Jézus és János közötti bensőséges kapcsolatot úgy is kifejezi, hogy Jánost Jézus titkárá-

---

²⁵ Pintér István: *A Tamás-evangélium, Jézus szellemi hagyatéka*, Bp., 2015. 31. A könyv digitális formában elérhető: <http://mek.oszk.hu/14600/14682/14682.pdf>

²⁶ Pázmány Péter: *Prédikáció Szent János méltóságáról*, In: Uő.: *A római anya-szentegyház szokásából minden vasárnapra, és egynéhány ünnepekre rendelt evangéliumokról prédikációk, melyeket élő nyelvnek tanítása után írásban foglalt cardinal Pázmány Péter esztergomi érsek. Nagyszombatban, A Jézus társasága akadémiai kollégiumának betűivel, 1768. esztendőben, 131.o. A könyv digitális formában elérhető: https://books.google.hu/books?id=SDFRAAAcAAJ&pg=PA135&lpg=PA135&dq=Szent+J%C3%A1nos+%C3%A9s+a+sas&source=bl&ots=X_GdFxpWvL&sig=Imy-gfZ_CoEEzl8pb2iix_7-C8I&hl=hu&sa=X&ved=0ahUKEwizi4jxzb7WahWCQZ0kHftAC7UQ6AEIYjAJ#v=onepage&q=Szent%20J%C3%A1nos%20%C3%A9s%20a%20sas&f=false*

nak („szekretárius”) hívja (egy másik helyen „legbelsőbb nyájaszkodó barátja”), az egész világ doktorának és tanítójának, aki az angyalokat is tanítja.

Ehhez kapcsolódóan végül arról is ír, hogy a régiek az apostolok közül csak őt nevezik teológusnak. János Péterrel és Jakabbal együtt ott volt Jézus színeváltozásánál. Péterrel szemben nem esik szó arról a Bibliában, hogy János a megélt állapotot szerette volna „belerögzíteni” ebbe a földi világba, három sátrat emelni.

Ő az egyetlen tanítvány, aki Jézust végig követi a keresztúton. Jézus a halálakor rábízta édesanyját, Máriát. Később, amikor a sírhoz futnak, János előbb ér oda, mint Péter, de bevárja Pétert és előre engedi. Amikor bemennek a sírba, akkor János az, aki lát és hisz (Jn 20, 8). Később, mikor a feltámadás után a Tibériás tavánál megjelenik a tanítványok számára Jézus, akkor János ismeri fel és mondja Péternek: „Az Úr az!” (Jn 21,7.).

János az egyetlen, aki a tanítványok közül nem erőszakos halállal halt meg. Később, a Szűzanya halála és mennybevitele után János Efezusba költözött. Élete utolsó időszakáról a hiteles források nem sokat beszélnek, a hagyomány szerint itt, Efezusban munkálkodott és igen magas korban halt meg. A hagyomány úgy tartja, hogy halála közeledtével az oltár mellett ásatta meg a sírját. Leszállt a sírgödörbe, imádságra tárta a karját. Ekkor vakító fény vilant, s mire a körülállók újra láthattak, a szent teste eltűnt a szemek elől.

A SAS

Az evangélisták közül János szimbóluma a sas. (A „sas” szimbólum értelmezése a következő helyen olvasható: http://www.aquilapart.hu/aquila_sasszimbolum.pdf.) Pázmány így ír a Jelenések könyve kapcsán: *„Egy szóval: Titkos látásban megmutatja, Szent János, hogy ő az igazi Saskeselyű, mely az isteni felségnek titkaiba oly mélységesen repült, és a mennyei dolgoknak fényességére oly bátorságos tekintettel nézett, hogy őutána senki azokat világosan nem érthette.”*²⁷ Ugyanebből a prédikációból való a következő idézet: *„A saskeselyű minden madárnál feljebb repül, mindennél fényesebben lát. Mikor ezért emberi látásának célján felül mégyen, ott lebeg a tiszta égen, Szemeit a napsugarára fordítja, és amiben egyebek szeme megvakulna, abban gyönyörködik. Ha földre tekint és prédát talál, mint a mennykő alárohan. Ilyen saskeselyű Szent János. Mert evangéliumának kezdetén isteni fényességig emelkedik, ott szemléli az Igét, mely kezdetben az Atyánál való. És mint mennydörgés vagy mennykő az embert álmétkodó rettegésbe ejti, mikor az Isten Fiának öröktől fogva való fényességét kimutatja.*

*De megtekintvén a Szűz méhében fogantatott Igét, nézd, mily sebesen a földre száll, az Igének megtestesülését magyarázván. Ez ama csodálatos saskeselyű, kiről Ezekiel próféta írja, hogy igen nagy volt, szentségre és bölcsességre nézve... Ez a nagy sas a mennyei hegyek magasságában nevelkedett, cédrusok völgyét földre hozta. Mert ha a többi evangélista a Krisztus emberségének héját magyarázta, Szent János hirdette és ismerte Krisztus istenségét, mely, mint a fának völgye (=veleje, sűrűje), nem látszik első tekintetben.”*²⁸ Pázmány nagyon szépen leírja, hogy János – sasként – olyan tisztaságú, hogy képes belenézni az isteni fénybe, átadja magát Neki és az magával ragadja. János olyan szubtilis, hogy teljes mértékben képes Isten befogadására. Képes felfogni Isten tanítását, ami radikálisan más szerkezetű és sokkal variábilisabb, mint a földi tudás. Az ilyen fénylő pontra még az angyalok is felfigyelnek.

Valószínűleg olyan univerzális tudása volt, amelyet el sem tudunk képzelni. Nem véletlenül fejezi be úgy az evangéliumot, hogy *„Ez az a tanítvány, aki ezekről tanúságot tett és megírta ezeket. Tudjuk, hogy igaz a tanúsága. Jézus még sok egyebet is tett. Ha azonban valaki mind le akarná írni – azt hiszem –, annyi könyvet kellene írnia, hogy nem tudná az egész világ sem befogadni.”* (Jn 21,24) Ez alapján föltehetjük azt a kérdést, hogy János egyáltalán ember volt-e a szó szoros értelmében? Vagy inkább egy angyali lény, aki

---

²⁷ Pázmány: i. m. 135.

²⁸ <https://www.magyarKurir.hu/hirek/szent-janos-apostol-es-evangelista>

emberi köntösben Jézus mellett szolgált. Azt gondolom, hogy ezt nem a mi feladatunk eldönteni. Szent Ágoston egy hegyhez hasonlítja Jánost, akiről így ír: *„Milyen volt ez a hegy? Milyen magas? A földek csúcsán felülemelkedett, minden égi mezőn felülemelkedett, a csillagok minden magasságán felülemelkedett, felülemelkedett az angyalok minden karán és seregén. Ha ugyanis nem emelkedett volna minden teremtetett dolgok fölé, nem érhetett fel ahhoz, aki által minden lett.”*²⁹ Fentiek alapján érthető, hogy miért a sas lett János szimbóluma.

„Intézd úgy – felelte –, hogy két fiam közül az egyik jobbod, a másik balod felől üljön országodban.” (Mt 20,20)

Az újszövetségben a legtöbb dolog abból a célból került leírása, hogy kövessük. Valószínűleg ilyen ez is. János és Jakab anyjokkal együtt Jézushoz mennek és Szalomé leborulva arra kéri Jézust, hogy a királyságában egyik fia a jobbján, másik fia a bal oldalán foglaljon helyet. Ez azt is jelenti, hogy teljes egészében tisztában voltak azzal, hogy Jézus az Isten. Szerintem ez nem egyfajta hatalom akarását jelenti, hanem azt, hogy szeretnének végleg hazamenni, üdvözülni, a szó legnemesebb értelmében szentekké válni. Jézus azt mondta, hogy a mennyek országát az erőszakosok szerzik meg (Mt 11,12).

Ahhoz, hogy szentté váljunk, erőszakosnak kell lenni, különben a világ nem enged. A világot Isten segítségével mindenkinek magáról le kell tépnie. Platón is ír a Barlanghasonlatban arról, hogy az embert erőszakkal kell felvonszolni a fényre. Salome ezt a kérést abban a történelmi pillanatban teszi fel, amikor Isten fizikai formában a földön járt. Mindez azonban nem azt jelenti, hogy mi, későbbi követői nem tehetjük ezt meg ma is, lehetünk ugyanígy erőszakosok annak érdekében, hogy szentté váljunk. Tudjuk, hogy a többi tanítvány a kérésük miatt megneheztelt rájuk. Jézus azzal fejezi be a dialógust, hogy aki nagy vagy első akar lenni, az szolgáljon, ahogyan az Emberfia is szolgálni jött, odaadni életét váltságul másokért. Ilyen értelemben válik az erőszak megértése teljessé, abban az értelemben, hogy nekünk, embereknek, a fenti módon magunkon kell erőszakot venni ahhoz, hogy szentté váljunk.

„Simon Péter intett neki és kérte: „Kérdezd meg, kiről beszél!” (Jn 13,24)

A fent idézett jelenet az utolsó vacsorán történt meg. Amikor Jézus mondta, hogy egyikük elárulja Őt, Péter megkérte Jánost, kér-

---

²⁹ Szent Ágoston: *Beszédek Szent János evangéliumáról*, Jel Könyvkiadó, Bp., 2008, I. kötet, 21-22.

dezza meg, Jézus kire gondolt. A Szent István Társulat bibliafordításában az olvasható, hogy a kedvelt tanítvány az asztalnál Jézus mellett ült (Jn 13,23). Egészen másképp olvasható ez Órigenész János evangéliumához írt kommentárjában: „*Tanítványai közül az egyik, akit Jézus szeretett, Jézus ölében fekszik.*”³⁰. Az elsőben a „*mellette*” egy fizikai elhelyezést ír le, a másik „*ölében*” inkább egy állapotot tükröz. Órigenész írja, hogy utóbbit „*tisztelethez méltó módon kell érteni, ami Isten Fiának és annak, aki az ő szeretetét elnyeri, illik megadni. Úgy gondolom, hogy ha akkor szimbolikus értelemben feküdt Jézus ölében János – erre az előjogra méltónak bizonyult, mert kivételes szeretetre méltónak ítélte a tanító –, ez a szimbólum azt mutatja, hogy János az Igével fekszik és a nagyobb misztériumokkal hál, az Ige ölében fekvő ugyanúgy, ahogyan a Fiú ott van az Atya keblein...*”³¹ Visszatérve a kérdésre, kényes kérdés volt ez, amelyet sem Péter, és valószínűleg Jánoson kívül a többi tanítvány sem mert megkérdezni. Bizonytalanok voltak magukban, nem véletlenül. Tudjuk, hogy egyedül János az, aki végig hű maradt Jézushoz, Ő az egyetlen, aki ott volt a keresztnél. Jézus biztosan tudta, de valószínűleg a tanítványok sem kételkedtek abban, hogy János nem fogja elárulni Őt. Ezért kérte meg őt Péter, hogy kérdezze meg, ki az áruló. Mert Péter magát illetően nem volt biztos abban, hogy nem ő az áruló, de abban biztos volt, hogy nem János az.

„*Asszony, íme, a te Fiad*”; „*Íme a te anyád!*” (Jn 19,26-27)³²

János volt az egyetlen az apostolok közül, aki elkísérte Jézust a Golgotára. Jézus az idézett szavakkal bízta rá Édesanyját. Órigenész³³ szerint „*a te fiad*” kifejezéssel Jézus azt mondja Máriának, hogy „*íme Jézus az, akit szültél*”. Jézus ezzel azt mondta, hogy János tökéletes, nem él, hanem Krisztus él őbenne. Akiben Jézus él, az Mária fia. János evangéliumát az képes megérteni, aki átadta magát Istennek. Justiniáni szent Lőrinc szerint ezekkel a szavakkal Jézus – tekintettel arra, hogy a keresztnél egyedül János van, ő képviseli az egyházat – János személyében az egész anyaszentegyházat bízta Máriára.³⁴ Ha ragaszkodunk ehhez az értel-

---

³⁰ Órigenész: *Kommentár János evangéliumához*, Kairosz Kiadó, Bp., 2007. 607. o. (a fordítás problémájáról lásd uo. 609. o. 199. lábjegyzet)

³¹ Uo. 608-609.

³²

<http://lexikon.katolikus.hu/J/J%C3%A9zus%20h%C3%A9t%20szava%20a%20keresztben.html>

³³ Órigenész: i. m. 33.

³⁴Forrás: „Üdvözlégy malasztal teljes, az Úr te veled, áldott vagy te az asszonyok között” című prédikáció Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepére, Lepsényi Miklós, ferences áldozópap, pozsonyi hitszónok (1888); a beszéd digitálisan megtalálható: <http://katolikus-honlap.freeweb.hu/0701/maria.htm>

mezéshez, akkor abban a pillanatban János nem az egyház képviselője, hanem maga a végig Istenben maradó egyház, tudniillik abban a pillanatban – Jézus követésének legnehezebb idejekor – a tanítványok közül Ő marad az egyetlen tanítvány. Szimbolikus az egyedülléte. Ő az, aki nem alkuszik meg, aki nem fél, nem bújjik el, aki mélyen szereti és mélyen érti Istent. Ekkor jól láthatóvá válik az egyház két oldala. Az egyik a hierarchikus, amelynek Péter a vezetője, a másik a misztikus, amelynek János a vezetője. Ki lehetne fejezni úgy is, hogy előbbi benne marad a világban, a világ része, a másik átadja magát Istennek és már nem a világ része, egyedül Istené. Jézus azt mondta, hogy „*A nevemért mindenki gyűlölni fog benneteket. De aki végig kitart, az üdvözülni fog.*” (Mk 13,13). Fentiek alapján egyedül János az, aki kitart. Azt tudjuk, hogy ő az egyetlen a tanítványok közül, aki nem erőszakos halállal hal meg, de vajon az egyetlen tanítvány is, aki üdvözült? Ez meglehetősen éles kérdés. Mindez alapján, aki János útját követi, az a világgal szembe fog kerülni, egyedül lesz, de képes lesz átadni magát Istennek, kilépni a világ rendszeréből és üdvözülni. Tekintettel arra, hogy a hierarchikus egyház benne marad a világban, a világ hat rá. Ennek a hatásnak a függvényében viszonyul János követőjéhez. János követői azok, akik beszélnek Istennel. A hierarchikus egyház tagjai nem beszélnek Istennel, ők kizárólag a kanonizált iratok és hagyományok alapján gyakorolják a hitüket. Isten és a világ között János és követői közvetítenek. A fent tárgyalt világi hatás alapján az a szélsőség is előfordulhat, hogy a hierarchikus egyház követői üldözik János követőit. Az sosem fordulhat elő, hogy János követői üldözzék a hierarchikus egyház tagjait. A keresztre feszítéskor leírtak alapján úgy tűnik, hogy aki nem olyan mélyen és szeretettel éli meg Isten közelségét, mint János, az az igazi nehézségek között nem fog kitartani. A hierarchikus egyház tagjai akkor válnak igazi Krisztus követőkké, ha misztikusok lesznek. Szent Ágoston – az előző tőle vett idézethez kapcsolódóan – így ír: „*Volt tehát ez a János, szeretett testvérek, azok közül a hegyek közül, amelyekről megírták: „Teremjenek a hegyek békességet a népnek, és a halmok igazságot.” A hegyek a magasztos lelkek, a halmok a kicsiny lelkek. De azért fogadják be a hegyek a békét, hogy a halmok be tudják fogadni az igazságot. Mi az igazság, amit a halmok befogadnak? A hit, mert az „igaz a hitből él”. A kisebb lelkek pedig nem fogadhatják be a hitet, hacsak a nagyobb lelkeket, akiket hegyeknek neveztek, nem világosítja meg a Bölcsesség, hogy át tudják adni a kicsinyeknek, amit a kicsinyek meg tudnak érteni, és a hitből azért tudnak élni a halmok, mert a helyek elfogadták a békét. Maguk a hegyek mondták az egyháznak, hogy „béke veletek”, és maguk a hegyek az egyház békéjének hirdetésével nem*

különülnek el attól, akitől a békét kapták, és igaz módon őszintén hirdetik a békét.”³⁵.

„Hát vele mi lesz, Uram? Jézus így válaszolt: „Ha azt akarom, hogy maradjon, míg el nem jövök, mi gondod vele? Te kövess engem!” (Jn 21,21)

Péter kérdezi Jézust János további sorsáról, miután megtudta, hogy milyen halállal fog meghalni. Szeretné tudni, hogy mi lesz Jánossal. Péter, a hierarchikus szeretné uralni ezt is, Jánost, a misztikust. Jézus erre azt válaszolta, hogy „Ha azt akarom, hogy maradjon, míg el nem jövök, mi gondod vele? Te kövess engem!” (Jn 21,22). Jézus ezzel a válaszával visszametszi Péter akaratát, ugyanakkor felszólítja, hogy kövesse Őt. Olyan ez, mintha a hierarchikus egyház szeretné maga alá vonni a misztikust, de Jézus ezt nem engedné. Jézus szavai talán úgy is érthetőek, hogy János követőit, a misztikusokat, Jézus személyesen fogja tanítani. Talán ennek alapján, ehhez kapcsolhatóak a korábban már idézett evangélium záró sorai: „Ez az a tanítvány, aki ezekről tanúságot tett és megírta ezeket. Tudjuk, hogy igaz a tanúsága. Jézus még sok egyebet is tett. Ha azonban valaki mind le akarná írni – azt hiszem –, annyi könyvet kellene írnia, hogy nem tudná az egész világ sem befogadni.” (Jn 21,24)

Mindezt, amit fent elkezdtem, sokkal pontosabban is meg lehetne írni. Remélem, hogy sikerült a Szent Jánosról alkotott képet mélyíteni. Ahogy a bekezdésben is írtam, mindezen gondolatokat lelki vezetőmnek, Pável Mártának köszönhetem. Az írásban egyszerre próbáltam meg érzékeltetni Szent Jánosnak a mély odaadását és szeretetét Jézus és a létezők iránt, ugyanakkor a konfliktust a földiességgel, a hierarchikus egyházzal. Az apostolok cselekedeteiben János Péterrel együtt látható. Szimbólikus ez. Fentiek alapján úgy is értelmezhető, hogy János, amíg lehetett, tovább folytatta Jézus munkáját Péterben, közvetítette számára Jézust, még ha erről Péter nem is feltétlenül tudott.

Irodalom:

- <http://szentiras.hu/SZIT>
- Pintér István: A Tamás-evangélium, Jézus szellemi hagyatéka, Bp., 2015. 31. A könyv digitális formában elérhető: <http://mek.oszk.hu/14600/14682/14682.pdf>
- Pázmány Péter: Prédikáció Szent János méltóságáról, In: A római anyaszentegyház szokásából minden vasárnapra, és egynehány ünnepekre rendelt evangéliumokról prédikációk, melyeket élő nyelvnek tanítása után írásban foglalt cardinal Pázmány Péter esztergomi érsek. Nagyszombatban, A Jézus társasága akadémiai kollégiumának betűivel, 1768. esztendőben. A könyv digitális formában elérhető:

---

³⁵ Szent Ágoston: i. m. 20.

Szent János apostol és evangélista, a sas

---

https://books.google.hu/books?id=SDFRAAAACAAJ&pg=PA135&lpg=PA135&dq=Szent+J%C3%A1nos+%C3%A9s+a+sas&source=bl&ots=X_GdFxpWvL&sig=Imy-glZ_CoEEzl8pb2iix_7-C8l&hl=hu&sa=X&ved=0ahUKEwizi4jxzb7WAhWCQZoKHftAC7UQ6AEIYjAJ#v=onepage&q=Szent%20J%C3%A1nos%20%C3%A9s%20a%20sas&f=false

- <https://www.magyarkurir.hu/hirek/szent-janos-apostol-es-evangelista>
- Szent Ágoston: Beszédék Szent János evangéliumáról, Jel Könyvkiadó, Bp., 2008, I. kötet
- Órigenész: Kommentár János evangéliumához, Kairosz Kiadó, Bp., 2007.
- <http://lexikon.katolikus.hu/J/J%C3%A9zus%20h%C3%A9t%20szava%20a%20keresztlen.html>
- „Üdvözlégy malasztal teljes, az Úr te veled, áldott vagy te az asszonyok között” című prédikáció Gyümölcsoltó Boldogasszony ünnepére, Lepsényi Miklós, ferences áldozópap, pozsonyi hitszónok (1888); a beszéd digitálisan megtalálható: <http://katolikus-honlap.freeweb.hu/0701/maria.htm>
- <http://www.katolikus.hu/szentek/szent245.html>
- <https://www.arcanum.hu/hu/online-kiadvanyok/Lexikonok-keresztyn-bibliai-lexikon-C97B2/j-C9F46/janos-C9F6C/>

A cikk írója: Rizmayer Péter, a Pázmány Péter Katolikus Egyetemen diplomázott magyar és esztétika szakokon. Korábban tanított, jelenleg projektmenedzserként dolgozik. 15 éve van az AQUILA Közösségben, az AQUILA Magazinban és a Túllépésben is rendszeresen publikál.